

Mikrobidragsrapporten 2004

En rapport om effekterna av utbetalda
mikrobidrag av Länsstyrelsen i Örebro län
2001-2002

Förord

Länsstyrelsen i Örebro län arbetar för regional utveckling i form av ökad tillväxt och sysselsättning. Det sker bland annat genom stöd till företag och till utvecklingsprojekt. Till det regionala utvecklingsarbetet har Länsstyrelsen också knutit infrastrukturfrågor, jämställdhets- och integrationsfrågor. Denna rapport är framtagen inom utvärderargruppen vid enheten Regional utveckling. Frågor om rapporten kan ställas direkt till rapportens författare:

Anders Niklasson
019-19 39 21
anders.niklasson@t.lst.se

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
1. Bakgrund	3
Syfte	4
Källor och metod	4
Mätperiod	4
Disposition	4
2. Vilka företag kan få mikrobidraget?	5
I vilka områden kan mikrobidrag beviljas?	5
Vilken verksamhet är stödberättigad?	5
Vilka investeringar är stödberättigade?	5
Hur stort kan mikrobidraget vara?	5
Vilka villkor gäller för mikrobidrag?	6
Hur går det till att ansöka om mikrobidrag och hur fattas beslut?	6
Hur är det tänkt att mikrobidraget skall fungera?	6
3. Resultatredovisning	7
Vad investerar företagen i?	7
Branschammansättning	7
Hög överlevnadsgrad	7
Positiv sysselsättningsutveckling	8
Ekonomisk tillväxt	9
4. Hur kan mikrobidraget nå fler företag?	11
Större andel kvinnliga företagare	12
Kvinnliga företagare drabbas inte oftare av avslag	12
Är det en framkomlig väg att öka antalet kvinnliga stödmottagare genom att fästa mindre vikt vid konkurrensaspekterna?	13
5. Mikrobidragets betydelse ur finansieringssynpunkt	15
Kompenserar för svag förmögenhetsbildning	15
Kompenserar för svårigheter att få banklån	15
6. Slutsatser	17
Referenser	
Tabell och figurförteckning	
Bilaga: Enkät	

Sammanfattning

I början av 1990-talet uppmärksammades att de regionalpolitiska företagsstöden till väldigt liten del nyttjades av kvinnliga företagare. Undersökningar som genomförts visade alla att kvinnors företag var underrepresenterade som stödmottagare. Den dåvarande regeringen konstaterade att det fanns en stor potential inom kvinnligt företagande som inte togs till vara i det svenska samhället. De existerande regionalpolitiska företagsstöden behövde förändras så att de passade kvinnornas företagande bättre. Arbetet med att anpassa företagsstöden mynnade ut i att en ny stödform, **mikrobidraget**, såg dagens ljus 1994.

Det övergripande syftet med stödformen mikrobidrag är, förutom att den skall komma kvinnligt företagande till del, att stimulera investeringar, ökad sysselsättning och tillväxt för små företag som gör små investeringar.

Trots att mikrobidraget nu funnits i tio år har inga samlade utvärderingar av stödformen genomförts förutom den som Länsstyrelsen i Örebro län genomförde år 2000. Möjligheterna att dra slutsatser om vilka effekter stödet har haft genom åren är därför begränsade. I denna rapport har Länsstyrelsen valt att följa upp de företag som erhöll mikrobidrag under åren 2001-2002. Totalt har **488 500** kr betalats ut fördelat på **31** företag under dessa två år.

Syftet med utvärderingen är i första hand att undersöka om Länsstyrelsens stödverksamhet i form av mikrobidrag bidrar till ökad konkurrenskraft för regionens småföretag och därmed till ökad konkurrenskraft för länet som helhet.

Av de **31** företagen i undersökningsunderlaget som erhållit mikrobidrag under åren 2001-2002 är **27** fortfarande aktiva år 2004, vilket motsvarar **87** procent. Detta är en hög andel mot bakgrund av att merparten av företagen är nystartade. Överlevnadsgraden för de nystartade företagen i undersökningsunderlaget är **85** procent vilket är högre än för länets övriga företag.

Den totala sysselsättningen har ökat med knappt **10** årsarbetskrafter eller drygt **38** procent. En ökning om 10 årsarbetskrafter låter kanske inte så imponerande men det är viktigt att komma ihåg att det är ett stort steg för de allra minsta företagen att öka sysselsättningen med en person. Ett företag som ger sysselsättning åt en person måste som en tumregel dubbla omsättning för att ha möjlighet att ge anställning för ytterligare en person. Då enmansföretaget gör sin första anställning tar företagaren för första gången också ansvar för en annan person vilket, också är ett stort steg. Den genomsnittliga kostnaden för varje skapad årsarbetskraft ligger på knappt **49 000** kr, vilket är en låg kostnad i jämförelse med andra stödformer. Det samlade intrycket av mikrobidraget är att det för relativt små insatser åstadkoms goda sysselsättningsresultat.

Den sammanlagda omsättningen i företagen uppgick till **15 367** tkr före investeringarnas genomförande. Redovisad sammanlagd omsättning år 2003 uppgick till **25 349** tkr. Detta innebär att omsättningen i mikrobidragsföretagen ökat med **65** procent. Det går givetvis inte att exakt bedöma hur stor del av den ekonomiska tillväxten som kan tillskrivas mikrobidraget. Men att det bidrar till att stärka

konkurrenskraften är uppenbart eftersom en stor del av investeringarna aldrig kommit till stånd eller blivit senarelagda utan mikrobidraget. Mer än en tredjedel av företagen hade inte klarat att genomföra investeringarna och en lika stor andel hade varit tvungna att senarelägga investeringarna utan mikrobidraget.

Mikrobidraget kompletterar kapitalmarknaden. För att kunna starta ett företag handlar det i regel om att plocka fram pengar ur den egna plånboken för att kunna finansiera investeringarna. Sverige har en svag förmögenhetsbildning i jämförelse med många andra länder, vilket innebär att få har möjlighet att ur egen ficka lägga upp de pengar som krävs i samband med en företagsstart. Mikrobidraget kompenserar också för de svårigheter som finns för nystartade företag att få banklån.

I jämförelse med de andra regionalpolitiska företagsstöden som Länsstyrelsen hanterar når mikrobidraget i långt större utsträckning tjänsteföretag. Utan mikrobidraget skulle också en försvinnande liten del av de regionalpolitiska företagsstöden gå till kvinnliga företagare.

Antalet utbetalda mikrobidrag har reducerats successivt de senaste åren, vilket beror på en mängd olika orsaker. Det står emellertid klart att Länsstyrelsen behöver se över hur stödformen marknadsförs. Det är extra angeläget att kunna nå fler företag då stödformen leder till goda resultat och får stor uppskattning från företagen. Mot bakgrund av att det startas mellan 400-450 nya företag i stödområdet varje år måste mikrobidraget kunna nå fler företag. Länsstyrelsen har redan vidtagit åtgärder för att göra stödformen mer tillgänglig, men det behövs ytterligare aktiviteter. Länsstyrelsen behöver se över sina informationsinsatser, samt bearbeta övriga aktörer i länet som arbetar med nyföretagande.

1. Bakgrund

Sverige har sedan 1960-talet bedrivit en aktiv regionalpolitik i syfte att minska regionala skillnader. Industrins ständigt pågående strukturomvandlingar har medfört att basnäringar förlorat i betydelse, vilket inneburit att vissa regioner hamnat på efterkälken i fråga om tillväxt och utveckling av nya försörjningsmöjligheter. Ett av statens viktigaste instrumentet för att skapa en jämnare regional fördelning har varit och är de regionalpolitiska företagsstöden. Traditionellt har målet för företagsstöden varit att öka sysselsättningen, på senare år har det från statsmakterna också markerats tydligare att företagsstöden även skall främja tillväxt.

I början av 1990-talet uppmärksammades att de regionalpolitiska företagsstöden till väldigt liten del nyttjades av kvinnliga företagare. Undersökningar som genomförts visade alla att kvinnors företag var underrepresenterade som stödmottagare. Den dåvarande regeringen konstaterade att det fanns en stor potential inom kvinnligt företagande som inte togs till vara i det svenska samhället. De existerande företagsstöden behövde förändras så att de passade kvinnornas företagande bättre.

För att nå en könsmässigt jämnare fördelning beslöt man att se över de regionalpolitiska företagsstödens regelverk för att kunna anpassa dessa i riktning mot ökad jämställdhet. Detta arbete mynnade ut i ett förslag att en ny stödform **mikrobidraget**, skulle inrättas inom landsbygdsstödet ram.

För att det nya stödet skulle anpassas bättre till kvinnliga företagares förutsättningar föreslogs att det inte skulle ha någon nedre beloppsgräns och att det inte skulle reserveras enbart för investeringar i byggnader och maskiner. Ansökningsförfarandet skulle också förenklas. Dessa förändringar motiverades främst av att kvinnor i sitt företagande jämfört med männen dels i högre utsträckning söker lån/stöd för så kallade mjuka investeringar, dels söker relativt sett mindre belopp. Under 1994 klubbades propositionen igenom i riksdagen.

Det övergripande syftet med stödformen mikrobidrag är, förutom att den skall komma kvinnligt företagande till del, att stimulera investeringar, ökad sysselsättning och tillväxt för små företag som gör små investeringar.

De riktigt små företagens betydelse för samhällsekonomin har ofta kommit i skymundan, trots att de riktigt små företagen utgör 73 procent av det totala antalet företag. Företagen med 0-4 anställda sysselsätter sammanlagt 633 000 personer.

Länsstyrelsen i Örebro har tidigare följt upp mikrobidraget i den så kallade *Mikrorapporten 2000*. Denna rapport, som Länsstyrelsens publicerade år 2000 var till sin karaktär huvudsakligen uppföljande och belyste hur företagen utvecklats utifrån ett bransch- och könsperspektiv. *Mikrorapporten 2000* följde upp samtliga företag som fått mikrobidrag 1996-1997. Av dessa företag hade 40 procent av företagen en kvinnlig företagsledare. Rapporten visade också att företagen hade en hög överlevnadsgrad och en relativt god sysselsättningsutveckling.

Trots att mikrobidraget nu funnits i tio år har inga samlade utvärderingar av stödformen genomförts, förutom den som Länsstyrelsen i Örebro län genomförde år

2000. Möjligheterna att dra slutsatser om vilka effekter stödet har haft genom åren är därför begränsade. I denna rapport har Länsstyrelsen valt att följa upp de företag som erhöll mikrobidrag under åren 2001-2002. Totalt har **488 500** kr betalats ut fördelat på **31** företag under dessa två år. Förhoppningen är att denna rapport skall kunna bidra till att öka kunskapen och därmed öka nyttan med mikrobidraget.

Syfte

Syftet med utvärderingen är i första hand att undersöka om Länsstyrelsens stödverksamhet i form av mikrobidrag bidrar till ökad konkurrenskraft för regionens småföretag och därmed till ökad konkurrenskraft för länet som helhet.

Mikrobidraget har ingen egen förordning, men av förarbetena till landsbygdsstödförordningen framgår att mikrobidraget i första hand är avsett att stimulera nyföretagande och företag som ägs och drivs av kvinnor. Med anledning av kommer särskilt fokus att sättas på dessa områden. Fokus kommer också att sättas på vad mikrobidraget betyder ur finansieringssynpunkt.

Förhoppningen är att utvärderingen ska leda fram till att Länsstyrelsens användning av stödet kan förbättras.

Källor och metod

Innehållet i rapporten bygger i huvudsak på ansöknings- och beslutshandlingar, samt en enkät som distribuerats till samtliga företag som fått utbetalning av mikrobidrag åren 2001-2002. Vidare är uppgifter hämtade från databasen STINS utdata som bygger på de uppgifter som registreras i samband med handläggningen av landsbygdsbidraget. Svarsfrekvensen på enkäten är 97 procent.

Mätperiod

Det är inte givet vilken mätperiod som bör användas för att påvisa mikrobidragets effekter. Det är förmodligen på det viset att det tar olika lång tid för en investering att få genomslagskraft i ett företag beroende på investeringens typ och storlek. I den här rapporten följs samtliga företag upp som erhöll mikrobidrag under 2001-2002. Genom att det förflutit 1-2 år sedan investeringarna genomfördes är det möjligt att skapa sig en uppfattning om stödformens effekter i det korta perspektivet.

Disposition

I avsnitt två tittar vi närmare på vilka företag som kan få mikrobidraget och de krav som ställs på företagen. Det tredje avsnittet belyser hur företagen utvecklats såväl ekonomiskt som sysselsättningsmässigt. I det fjärde avsnittet diskuteras varför mikrobidraget successivt minskat de senaste åren, samt hur stödformen kan nå fler företag. Det femte avsnittet belyser vad mikrobidraget betyder ur finansieringssynpunkt. Avslutningsvis i det sjätte avsnittet finns slutsatserna.

2. Vilka företag kan få mikrobidraget?

Figur 1 Stödområde 2004¹

I vilka områden kan mikrobidrag beviljas?

Mikrobidraget lämnas i det så kallade landsbygdsstödsområdet. Se kartan till vänster.

Vilken verksamhet är stödberättigad?

Mikrobidrag kan utgå till små privatägda företag som bedriver verksamhet på marknadsmässiga villkor. Mikrobidrag ges dock inte till företag inom jordbruk, transportverksamhet och fiske.

Vilka investeringar är stödberättigade?

Mikrobidrag kan lämnas till investeringar i:

- byggnader och anläggningar
- maskiner och inventarier, dock inte fordon
- marknadsföring, produktutveckling, utbildning eller liknande

Mikrobidrag lämnas inte till förbrukningsmaterial eller andra driftskostnader och inte till förvärv av mark eller fastigheter.

Hur stort kan mikrobidraget vara?

Mikrobidrag kan utgå med max 50 procent av godkänt investeringsbelopp, dock högst 20 000 kr. Mikrobidrag är avsett för mindre investeringar där kapitalbehovet är högst 40 000 kr.

¹ Copyright Lantmäteriet, Ur GSD-Översiktskarta 106-2004/188T. Församlingarna Hallsberg och Sköllersta i Hallsbergs kommun, samt Askersunds tätort och Kumla kommun var inte stödområden 2001-2002.

Vilka villkor gäller för mikrobidrag?

När Länsstyrelsen bedömer en ansökan om mikrobidrag läggs stor vikt vid:

- om verksamheten kan bedömas bli lönsam på sikt
- om verksamheten kan bedömas ge varaktig sysselsättning
- om ett bidrag skulle snedvrída konkurrensförhållandena på den marknad där verksamheten bedrivs

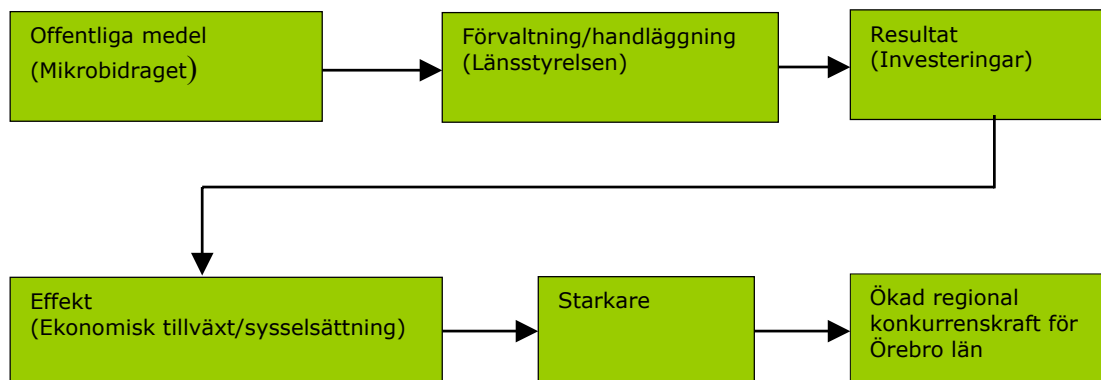
Hur går det till att ansöka om mikrobidrag och hur fattas beslut?

När ansökan kommit in till Länsstyrelsen görs en utredning för att bedöma om företaget kan få mikrobidrag. Den normala handläggningstiden är cirka fyra veckor. Företaget får besked i form av ett preliminärt beslut. När investeringen är genomförd och företaget redovisat de faktiska kostnaderna för investeringen fastställs storleken på mikrobidraget. Stödet kan dock aldrig bli större än vad som preliminärt beviljats. Om företaget vill ändra investeringens innehåll under investeringsperioden måste Länsstyrelsen godkänna ändringen.

Hur är det tänkt att mikrobidraget skall fungera?

Det övergripande syftet med stödformen mikrobidrag är, förutom att den skall komma kvinnligt företagande till del, att stimulera investeringar, ökad sysselsättning och tillväxt för små företag som gör små investeringar. Nedanstående effektkedja är en illustration på hur det är tänkt att mikrobidraget skall fungera.

Figur 2 Effektkedja

3. Resultatredovisning

Vad investerar företagen i?

Vad företagen genomför för investeringar styrs i stor utsträckning av var i livscykeln företagen befinner sig, vilken bransch det är och företagets storlek. Eftersom merparten av mikrobidragsföretagen är nystartade är investeringarna inriktade mot saker som behövs för att komma igång med verksamheten. Datorer och kontorsutrustning är den vanligaste typen av investering i de nystartade företagen. Denna typ av investeringar är nödvändiga för att de administrativa rutinerna skall fungera. De äldre företagens investeringar skiftar efter verksamhetsinriktning.

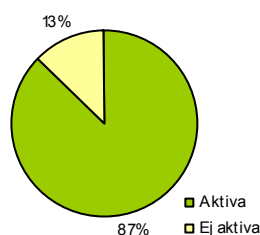
Branschsammansättning

Mikrobidragsföretagen har en relativt bred spridning branschmässigt sett. Företagen sysslar med alltifrån bergssprängning till psykoterapi. Det största antalet företag är verksamma inom tjänstenärningar och endast ett fåtal är tillverkande företag. Värt att notera i sammanhanget är att de övriga regionalpolitiska företagsstöden som Länsstyrelsen hanterar har en klar övervikt mot tillverkande företag medan tjänsteföretagen är få. Stödformen mikrobidrag når med andra ord en annan kategori företag. Könsegregationen som finns på arbetsmarknaden slår igenom också när det gäller mikrobidragsföretagen. Till exempel finns det endast manliga företagare representerade bland byggföretagen och det är en klar övervikt av kvinnliga företagare verksamma inom hälso- och sjukvård. Övriga branscher har en relativt jämn könsfördelning.

Hög överlevnadsgrad

Av de **31** företagen som fått mikrobidrag under åren 2001-2002 är **27** fortfarande aktiva år 2004, vilket motsvarar **87** procent. Detta är en mycket hög andel mot

Figur 3 Överlevnadsgrad

bakgrund av att merparten av företagen är nystartade. Överlevnadsgraden för de nystartade mikrobidragsföretagen är **85** procent. I en undersökning genomförd av ITPS (Institutet för tillväxtpolitiska studier) av nystartade företag 1998 i Örebro län var **59** procent fortfarande verksamma år 2001.²

Noterbart i övrigt är att överlevnadsgraden är lika hög för företagen med kvinnlig företagsledare som för de med manlig.

Orsakerna till att företag lagts ned varierar och det är inte bara bristande lönsamhet som är orsak. En företagare har drabbats av sjukdom och en annan har till angett att det blev för mycket arbete.

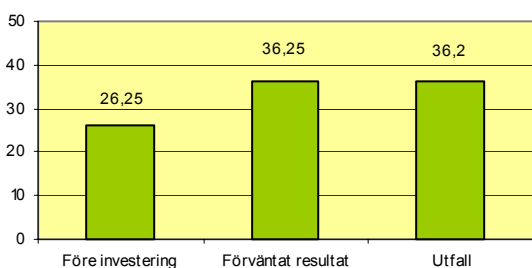
² Uppföljning av 1998 års nystartade företag – tre år efter start, ITPS S2003:005

Mycket talar för att de nystartade företagen kan växa och bli större i framtiden då de överlevt den inledande kritiska fasen som ofta kännetecknas av obefintliga intäkter och ett betydande kapitalbehov. En stor del av företagen som beviljades mikrobidrag 2001-2002 har nu trätt in i en fas där större intäkter genereras.

Positiv sysselsättningsutveckling

Sysselsättningen har utvecklats positivt bland mikrobidragsföretagen. Det sammanlagda antalet årsarbetskrafter uppgick till **26,25** före investeringarnas genomförande.³ Vid uppföljningstillfället år 2003 hade sysselsättningen stigit till **36,2** årsarbetskrafter. Detta innebär att den totala sysselsättningen ökat med nästan **10** årsarbetskrafter eller drygt **38** procent. Den förväntade ökningen var beräknad till **10** årsarbetskrafter, vilket innebär att utfallet ligger i linje med det förväntade resultatet.

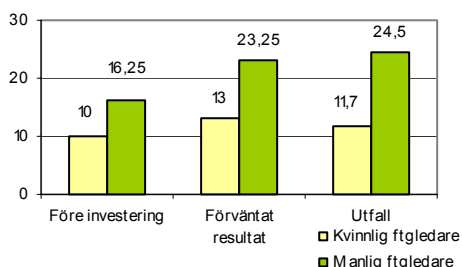
Figur 4 Sysselsättningsförändring i årsarbetskrafter

Sysselsättningsökningen är procentuellt sett något lägre än de siffror som redovisades i uppföljningen av företag som erhöll mikrobidrag åren 1996-1997, men då skall man också vara medveten om att konjunkturen var starkare under dessa år.

En ökning om 10 årsarbetskrafter låter kanske inte så imponerande, men det är viktigt att komma ihåg att det är ett stort steg för de allra minsta företagen att öka

Figur 5 Förändring av sysselsättning efter företagsledarens kön i årsarbetskrafter

sysselsättningen med en person. Ett företag som ger sysselsättning åt en person måste som en tumregel dubblera omsättning för att ha möjlighet att ge anställning för ytterligare en person. Då enmansföretaget gör sin första anställning tar företagaren för första gången också ansvar för en annan person, vilket också är ett stort steg.

Av företagen i undersökningsunderlaget har 5 av företagen tagit steget att anställa. Erfarenhetsmässigt vet man att steget att anställa person 2-3 och så vidare är ett mindre steg för ett företag att anställa än den första personen. Resterande sysselsättningsökning härrör från att företagaren kunnat gå upp i arbetstid. Sammanlagt 6 företagare har angett att man kunnat gå upp i arbetstid i det egna företaget tack vare investeringen som gjordes med hjälp av mikrobidraget.

Länsstyrelsens genomsnittliga kostnad för varje skapad årsarbetskraft ligger på knappt **49 000** kr, vilket är en låg kostnad i jämförelse med andra stödformer. Som en jämförelse kan nämnas att den genomsnittliga kostnaden per skapad årsarbetskraft för landsbygdsbidraget ligger på **91 000** kr.⁴ Siffrorna indikerar att mikrobidraget är en kostnadseffektiv stödform.

³ Årsarbetskraft (= summan arbetstimmar delat med årsarbetstiden 1650 timmar)

⁴ Landsbygdsbidrag i Örebro län – En rapport om effekterna av utbetalat landsbygdsbidrag av Länsstyrelsen i Örebro län 1999- 2000. Publ. nr. 2003:30, Länsstyrelsen i Örebro län

Målet att 40 procent av de skapade arbetstillfällena ska tillfalla vardera könet nås då 44 procent av skapade arbetstillfällena gått till kvinnor. Med anledning av detta kan konstateras att stödformen fungerar bra ur ett jämställdhetsperspektiv.

Av de 27 aktiva företagen i undersökningsunderlaget har 12 en kvinnlig företagsledare och 15 en manlig. Företagen med en manlig ledare har haft en starkare sysselsättningsutveckling.

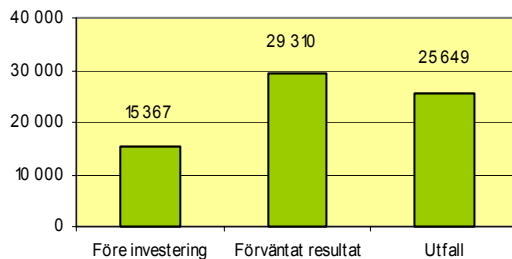
Sett ur ett branshperspektiv har företag inom byggverksamhet och handel haft den starkaste sysselsättningsutvecklingen.

Det samlade intrycket av mikrobidraget är att det för relativt små insatser åstadkoms goda sysselsättningsresultat.

Ekonomisk tillväxt

Den sammanlagda omsättningen i företagen uppgick till **15 367** tkr före investeringarnas genomförande. Redovisad sammanlagd omsättning år 2003 uppgick till **25 349** tkr. Detta innebär att omsättningen i mikrobidragsföretagen ökat med **65** procent. De goda tillväxttalen har i huvudsak två bakomliggande orsaker: dels har några företag haft en extremt stor tillväxt, dels är merparten av företagen i undersökningsunderlaget nystartade, vilket innebär att de utgått från en väldigt låg eller obefintlig omsättning.

Figur 6 Omsättningsförändring i tkr

I samband med att företagen ansöker om mikrobidrag får de skatta hur investeringen påverkar omsättningen i företaget på tre års sikt. Uppföljningen visar att det finns en stor spridning bland företagen. En tredjedel av företagen överträffar den skattade omsättningen och en lika stor andel ligger i linje med den skattade omsättningen. En tredjedel av företagen når inte den skattade omsättningen.

Det är mycket svårt att göra en rimlig uppskattning av hur stor omsättning en nystartad verksamhet kan inbringa. Erfarenhetsmässigt vet Länsstyrelsen att en stor del av de nystartade företagen överskattar sin marknad och sina intäkter, och underskattar sina kostnader. Det bör också påpekas att för hälften av företagen har det inte gått tre år sedan investeringarna genomfördes.

Det går givetvis inte att exakt bedöma hur stor del av den ekonomiska tillväxten som kan tillskrivas mikrobidraget. Men att det bidrar till att stärka konkurrenskraften är uppenbart eftersom en stor del av företagarna uppgett att investeringarna aldrig kommit till stånd eller blivit senarelagda utan mikrobidraget. Mer än en tredjedel av företagen har angett att de varit tvungna att senarelägga investeringarna utan mikrobidraget. Några citat från företagarna:

”Hade varit tvungen att avvakta till ekonomiska förutsättningar finns.”

”Jag hade varit tvungen att köpa dessa saker men hade inte köpt allt på en gång.”

”Hade finansierat investeringarna med inarbetande pengar, men allt hade tagit så mycket längre tid.”

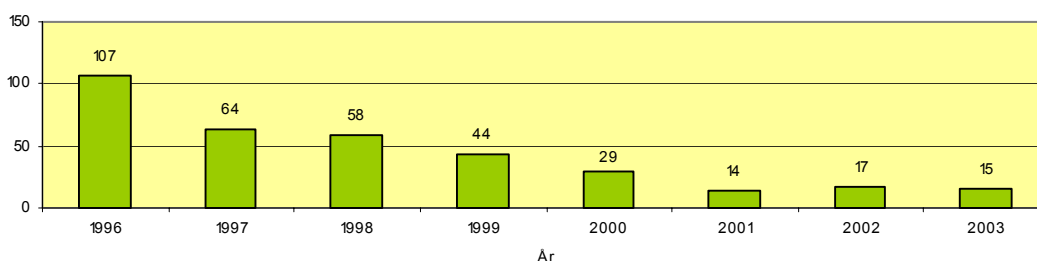
Vissa anser att en korrekt bedömning av hur bra resultatet är endast kan avgöras om man använder sig av en kontrollgrupp av företag som inte fått mikrobidrag. Sådana jämförelser tenderar dock att ge missvisande resultat. Företag kan likna varandra i en rad olika variabler, men vissa variabler kommer alltid att skilja dem åt, vilket gör det omöjligt att skapa en korrekt kontrollgrupp.

Det samlade intrycket av den ekonomiska utvecklingen är positiv även om det finns en stor spridning bland företagen. En stor del av företagen som beviljades mikrobidrag 2001-2002 har nu trätt in i en stabiliseringsfas och intäkterna ökar successivt. Endast 3 av företagen i undersökningsmaterialet har så svag ekonomi att de inte kan ge full försörjning åt någon person.

4. Hur kan mikrobidraget nå fler företag?

Antalet utbetalda mikrobidrag har kontinuerligt reducerats efter toppnoteringen 1996 då 107 mikrobidrag betalades ut. Orsakerna till detta kan man spekulera i. Det finns inget som tyder på att Länsstyrelsen skulle ha blivit tuffare i sin handläggning då antalet avslag ligger på ungefär samma nivå. Inte heller har det skett några förändringar i förordningarna som gjort det svårare att beviljas mikrobidrag.

Figur 7 Antal utbetalda mikrobidrag 1996-2003

En bidragande orsak till minskningen kan vara konjunkturen. Under den senare halvan av 1990-talet var konjunkturen på starkt uppgående medan inledningen av 2000-talet varit svag konjunktorellt, vilket avspeglas i nyföretagandet. I genomsnitt startades cirka 50 fler företag per år i Örebro län under 1990-talets senare hälft i jämförelse med de första åren under 2000-talet. Det bör också påpekas att trenden med ett minskande antal utbetalda mikrobidrag inte bara gäller Örebro län utan också i flera andra län.

Tabell 1 Kommunfördelning⁵

Kommun	Antal bidrag	Belopp (kr)
Askersund	1	20 000
Hällefors	4	54 500
Karlskoga	9	139 000
Laxå	3	40 500
Lindesberg	3	57 000
Ljusnarsberg	4	70 500
Nora	7	107 000
Summa	31	488 500

Utfallet kan också ha påverkats av i vilken utsträckning näringslivsfunktionen i de olika kommunerna informerat om möjligheterna att söka mikrobidrag. Det kan vara så att stödformen kommit i skymundan av de andra regionalpolitiska företagsstöden som omfattar mycket större belopp. Det startas mellan 800-900 nya företag i Örebro län varje år varav ungefär hälften är belägna inom stödområdet och därmed har möjlighet att söka mikrobidrag. Mot bakgrund av att nystartade företag ofta har ett stort kapitalbehov måste stödformen kunna nå fler företag. Länsstyrelsen behöver därför se över sina egna informationsinsatser, samt bearbeta övriga aktörer i länet som arbetar med nyföretagande. I en nyligen genomförd undersökning av Länsstyrelsen visade det sig att 44 procent av företagen i Örebro län inte kände till att Länsstyrelsen förmedlar regionalpolitiska företagsstöd.⁶ Denna siffra måste kunna förbättras.

Hittills har Länsstyrelsen genomfört två åtgärder för att stödformen ska bli mer tillgänglig: dels har regeln att företagen får ha högst två anställda tagits bort, dels har regeln om att stödet endast kan beviljas en gång tagits bort. Dessa förändringar gäller från och med 1 januari 2004. Det är ännu för tidigt att bedöma vilken långsiktig

⁵ Församlingarna Hallsberg och Sköllersta i Hallsbergs kommun, samt Askersunds tätort och Kumla kommun var inte stödområden 2001-2002.

⁶ En rapport som behandlar behovet av information och kommunikation, Länsstyrelsen i Örebro län 2004

effekt dessa två förändringar har på antalet utbetalda stöd. Trenden hittills i år är dock en liten uppgång i antalet utbetalda stöd fram till och med september. Prognosen påpekar mot att antalet utbetalda stöd hamnar i intervallet 20-25.

Slopandet av regeln att företagen endast får ha högst två anställda är ur tillväxt- och sysselsättningssynpunkt viktig då mikrobidraget därmed i större utsträckning kan nå expansiva företag. Genom att regeln slopas når mikrobidraget företag som tagit steget att anställa. Dessa företag är i regel mer benägna att expandera ytterligare än de så kallade ”levebrödsföretagen”.

Större andel kvinnliga företagare

Mikrobidraget tillkom som tidigare påpekats efter att det visat sig att en liten del av de regionalpolitiska företagsstöden kom kvinnliga företagare till godo. Uppföljningen av 2001-2002 års utbetalda mikrobidrag i Örebro län visar att 45 procent av utbetalda bidrag gick till kvinnliga företagare. Detta innebär att andelen kvinnliga bidragsmottagare ökat med 5 procent i jämförelse med den senaste uppföljningen som avsåg åren 1996-1997. Som en följd av det totalt sett minskade antalet utbetalningar har dock antalet kvinnliga stödmottagare i absoluta tal minskat.

Andelen kvinnliga stödmottagare har alltså ökat medan antalet minskat. Mot bakgrund av detta är det viktigt att föra en diskussion om hur antalet kan ökas. Kvinnligt företagande är fortfarande en dåligt utnyttjad resurs som behövs för att Örebro läns näringsliv skall kunna växa ännu mer. Av Örebro läns 15 247 företag drivs 2 745 av kvinnor.⁷ Stödformen uppfyller dock sitt syfte genom att andelen kvinnliga stödmottagare är väsentligt större än för de andra regionalpolitiska företagsstöden. Utan mikrobidraget skulle en försvinnande liten del av de regionalpolitiska företagsstöden gå till kvinnliga företagare.

Kvinnliga företagare drabbas inte oftare av avslag

Totalt har Länsstyrelsen under 2001-2002 avslagit 7 ansökningar om mikrobidrag. Den vanligaste orsaken till avslag på en ansökan om mikrobidrag av är att ett stöd bedöms inverka på konkurrensförhållandena på den lokala marknaden, därefter följer bristande lönsamhet. Det går inte att se någon könsmässig skillnad när det gäller avslag på grund av konkurrensnedvridning åren 2001-2002. Lika många manliga som kvinnliga företagare har fått avslag på grund av konkurrensskäl. Inte heller finns det några större könsmässiga skillnader vad gäller de företag som återkallat sin ansökan på grund av att de fått besked att ett stöd skulle snedvrida konkurrensförhållandena. Av de företag som återkallat sin ansökan på grund av konkurrensskäl hade 5 kvinnlig ledning och 4 manlig.

⁷ Kvinnors och mäns företagande i Örebro län, Publ nr. 2004:26, Länsstyrelsen i Örebro län

Är det en framkomlig väg att öka antalet kvinnliga stödmottagare genom att fästa mindre vikt vid konkurrensaspekterna?

Vi har tidigare i rapporten konstaterat att den vanligaste orsaken till att kvinnliga företagare får avslag på sina ansökningar är att ett bidrag bedöms snedvrیدا konkurrensen på den lokala marknaden. Vi har också konstaterat att andelen kvinnliga stödmottagare ökat men också att antalet utbetalda stöd minskat. För att råda bot på detta har man i åtminstone ett annat län (Gävleborgs län) börjat att tona ned konkurrensaspekterna i syfte att mikrobidraget skall bli mer tillgängligt för kvinnliga företagare. Ett företag som verkar på en lokal marknad får som regel stöd om man har ambitionen att bredda sin geografiska marknad. Vissa branscher där företagen är extremt inriktade mot en lokal marknad har dock ingen möjlighet att få stöd. Man utgår i från att ett bidrag som uppgår till maximalt 20 000 kr är för litet för att snedvrیدا konkurrensen.

Detta förfarande bygger dock på osäkra antaganden ur flera aspekter. Sett ur tillväxtpunkt kan det bli ett nollsummespel. Ett stöd kanske hjälper den enskilda företagaren men riskerar i stället att putta undan en annan kvinnlig företagare på den lokala marknaden. Man hjälper till att skapa tillväxt i ett företag medan de andra på samma marknad får svårare att konkurrera. En frisörskasom får stöd från Länsstyrelsen får en komparativ fördel på den lokala marknaden gentemot andra frisörskor.

Antagandet att mikrobidraget inte snedvrیدer konkurrensen på grund av dess ringa omfattning är också tveksamt. Omsättningen i ett vanligt ”mikrobidragsföretag” ligger ofta i intervallet 3-500 000 kr. För ett företag som omsätter 400 000 kr utgör 20 000 kr ungefär 5 procent av den totala omsättningen. Eftersom mikrobidrag kan betraktas som en skattefri intäkt är det egentliga värdet också större än 5 procent, även om ansökningsförfarandet kräver visst administrativt arbete.

Om ett större företag som omsätter 4 000 000 kr skulle få ett regionalpolitiskt företagsstöd på 200 000 kr skulle ingen hävda att stödet inte snedvrیدer konkurrensen på den lokala marknaden. Man måste alltså ta hänsyn till att mikrobidraget riktar sig till mycket små företag, ofta med blygsamma omsättningar. Ett stöd om 20 000 kr utgör alltså ofta en väsentlig del av företagets omsättning och riskerar därför att snedvrیدا konkurrensen på den lokala marknaden.

Det bör också påpekas att i propositionen som låg till grund för mikrobidraget underströks att Länsstyrelserna vid sin prövning av en ansökan måste beakta, att ett eventuellt stöd inte får ge konkurrensnedvrیدande effekter på den lokala marknaden.⁸

Länsstyrelsens legitimitet att hantera de regionalpolitiska stöden kan också riskeras genom ett förfarande där jämställdhetsaspekterna överskuggar konkurrensaspekterna. Godtycklighet underminerar näringslivets förtroende för Länsstyrelsen. Begreppet rättssäkerhet riskerar också att bli regionaliserat. Länsstyrelsen i Örebro län bör alltså under inga omständigheter bidra till att den lokala konkurrensen snedvrیدs.

⁸ Proposition 1993/94:140 Bygder och regioner i utveckling

Det finns inga enkla eller snabba lösningar på hur man når fler kvinnliga företagare. Antalet kvinnliga stödmottagare kan förväntas stiga i framtiden då det kvinnliga företagandet är på frammarsch. Bland de nya företag som etableras i länet blir antalet kvinnliga företagare successivt fler. Männens dominans bland företagare är alltså stor, men på väg att minskas.

Som tidigare nämnts är kan en förklaring till att antalet ansökningar om mikrobidrag minskat vara en effekt av bristande informationsarbete hos Länsstyrelsen och övriga aktörer som arbetar med nyföretagande. Med ett aktivare informationsarbete kan fler kvinnliga företagare nås utan att man behöver rucka på konkurrensaspekterna.

5. Mikrobidragets betydelse ur finansieringssynpunkt

Den vanligaste finansieringsformen för nystartade företag är uppskjuten egen lön. Företagaren väljer att inte ta ut någon marknadsmässig lön, utan försöker att minimera sitt eget löneuttag och på så sätt behålla så mycket pengar som möjligt i företaget. Den näst vanligaste finansieringsformen är kredit från leverantörer och förskott från kunder.

Förutom att stödformen mikrobidrag är anpassad till kvinnors företagande fyller mikrobidraget en viktig roll ur finansieringssynpunkt. En effektiv kapitalmarknad är en grundförutsättning för skapandet av nya företag och tillväxt i befintliga företag. Det finns dock brister i marknadens utbud av kapital. För framför allt små och nystartade företag är tillgången på kapital för litet i förhållande till de behov som finns bland små och nystartade företag. Ungefär en tredjedel av företagen i undersökningsunderlaget uppger att de inte klarat att genomföra investeringarna utan mikrobidraget och en lika stor del av företagen hade fått senarelägga investeringarna. Enkätsvaren visar att mikrobidraget fyller en viktig roll som ett instrument för att komplettera kapitalmarknaden ur flera synvinklar:

- **Kompenserar för svag förmögenhetsbildning**

Eftersom merparten av mikrobidragsföretagen är nystartade handlar det i regel om att plocka fram pengar ur den egna plånboken, alternativt låna för att kunna finansiera investeringarna. Sverige har en svag förmögenhetsbildning i jämförelse med många andra länder, vilket innebär att förhållandevis få svenskar har möjlighet att på egen hand finansiera de investeringar som krävs i samband med en företagsstart. Detta förhållande avspeglas genom att endast ett fåtal av företagen i undersökningen kunnat finansiera investeringarna med eget privatkapital.

- **Kompenserar för svårigheter att få banklån**

Många av företagen är tveksamma till om de skulle beviljas banklån för att finansiera investeringar då företaget inte har någon ekonomisk historia eller har någon säkerhet att ställa.

Man bör vara medveten om att det i nystartade företag ofta handlar om att lämna privata säkerheter för att få banklån. Personlig borgen och intecknande av egna hus brukar bli lösningen på problemet vilket innebär att företagarens privatekonomi kan raseras vid en konkurs. I sämsta fall har företagaren ingen säkerhet alls att ställa och då blir det ofta inget lån överhuvudtaget. Bankerna kräver ofta säkerhet i fasta tillgångar, vilket försvårar för nyföretagaren att få finansiering, då företagets tillgångar i tidiga skeden ofta består av immateriella tillgångar som är svåra att värdera.

I framtiden kan det bli ännu svårare att få banklån då bankernas rätt till utdelning från konkursbon halveras från och med årsskiftet 2005. Förändringarna i förmånsrättslagen innebär att bankernas risk blir större vid utlåning till företag. Tanken med den nya förmånsrättslagen är att bankerna i stället för att förlita sig på företagets tillgångar ska följa företagen

noggrannare och värdera framtidsutsikter. Risken finns därför att det framför allt blir svårare för nystartade företag att få banklån då det som regel är svårare att bedöma deras framtidsutsikter.

Trenden under 2004 har varit att bankerna försöker kompensera sig med nya låneprodukter som leasing och så kallad factoring, belåning av fakturor. Detta förfarande gör det inte heller lättare för de nystartade företagen att få banklån då unga företag sällan har så mycket fakturor att belåna.

Ett särskilt problem utgör leasing då det inte går att kombinera mikrobidrag med denna belåningsform på grund av att förordningen som styr mikrobidraget inte medger detta. För att bidrag ska kunna beviljas förutsätts att investeringarna som företagen genomför inte får ha äganderättsförbehåll – därmed utesluts att mikrobidrag finansierar investeringar med leasing som säkerhet. Mot bakgrund av detta bör det ses över hur de regionalpolitiska stöden kan anpassas efter förändringarna på kreditmarknaden. Viss anpassning efter de nya spelreglerna har dock skett genom att investeringar som görs med avbetalning nu godkänns.

6. Slutsatser

Hög överlevnadsgrad

Överlevnadsgraden bland de nystartade företagen är betydligt högre än för länets övriga nystartade företag. Överlevnadsgraden för de nystartade mikrobidragsföretagen är **85** procent, medan överlevnadsgraden för länet som helhet ligger på **59** procent.

Mikrobidraget når de kvinnliga företagarna i högre utsträckning än de andra regionalpolitiska företagsstöden

Andelen kvinnliga stödmottagare är väsentligt större än för de andra regionalpolitiska företagsstöden. Utan mikrobidraget skulle en försvinnande liten del av de regionalpolitiska företagsstöden gå till kvinnliga företagare. I jämförelse med de andra regionalpolitiska företagsstöden som Länsstyrelsen hanterar når mikrobidraget också i långt större utsträckning tjänsteföretag.

Mikrobidraget är en kostnadseffektiv stödform

Den totala sysselsättningen har ökat med knappt **10** årsarbetskrafter eller drygt **38** procent. En ökning om **10** årsarbetskrafter låter kanske inte så imponerande, men det är viktigt att komma ihåg att det är ett stort steg för de allra minsta företagen att öka sysselsättningen med en person. Ett företag som ger sysselsättning åt en person måste som en tumregel dubblera omsättning för att ha möjlighet att ge anställning för ytterligare en person. Då enmansföretaget gör sin första anställning tar företagaren för första gången också ansvar för en annan person, vilket också är ett stort steg. Den genomsnittliga kostnaden för varje skapad årsarbetskraft ligger på knappt **49 000** kr, vilket är en låg kostnad i jämförelse med andra stödformer. Det samlade intrycket av mikrobidraget är att det för relativt små insatser åstadkoms goda sysselsättningsresultat.

Kompenserar för brister på kapitalmarknaden

Mikrobidraget kompletterar kapitalmarknaden. För att kunna starta ett företag handlar det i regel om att plocka fram pengar ur den egna plånboken för att kunna finansiera investeringarna. Sverige har en svag förmögenhetsbildning i jämförelse med många andra länder, vilket innebär att få har möjlighet att ur egen ficka lägga upp de pengar som krävs i samband med en företagsstart. Mikrobidraget kompenserar också för de svårigheter som finns för nystartade företag att få banklån.

Tidigarelägger investeringar

Förutom att en del av investeringarna inte skulle ha kommit till stånd utan mikrobidraget bidrar också stödformen till att företagen kan tidigarelägga investeringar som ofta är nödvändiga för att företagen skall kunna börja tjäna pengar. Mer än en tredjedel av företagen har angett att de varit tvungna att senarelägga investeringarna utan mikrobidraget.

Stödformen måste kunna nå fler företag

Det är extra angeläget att nå fler företag med information om möjligheten att söka mikrobidrag då stödformen visar goda resultat och får stor uppskattning från företagen. Mot bakgrund av det startas mellan 400 och 450 nya företag i stödområdet varje år måste mikrobidraget kunna nå fler företag. Länsstyrelsen har redan vidtagit åtgärder för att göra stödformen mer tillgänglig men det behövs ytterligare aktiviteter. Länsstyrelsen behöver se över sina informationsinsatser, samt bearbeta övriga aktörer i länet som arbetar med nyföretagande.

Referenser

Uppföljning av 1998 års nystartade företag – tre år efter start; ITPS S2003:005

Proposition 1993/94:140 Bygder och regioner i utveckling; Regeringens proposition 1993/94:140

Landsbygdsbidrag i Örebro län – En rapport om effekterna av utbetalat landsbygdsbidrag av Länsstyrelsen i Örebro län 1999-2000; Publ. nr. 2003:30, Länsstyrelsen i Örebro län

Kvinnors och mäns företagande i Örebro län; Publ nr. 2004:26, Länsstyrelsen i Örebro län

En rapport som behandlar behovet av information och kommunikation; Länsstyrelsen i Örebro län

Tabell och figurförteckning

Tabell 1. Kommunfördelning	11
Figur 1. Stödområde 2004	5
Figur 2. Effektkedja.....	6
Figur 3. Överlevnadsgrad	7
Figur 4 Sysselsättningsförändring i årsarbetskrafter	8
Figur 5 Förändring av sysselsättning efter företagsledarens kön	8
Figur 6 Omsättningsförändring	9
Figur 7 Antal utbetalda mikrobidrag 1996-2003	11

UPPFÖLJNINGSENKÄT
avseende företag som erhållit mikrobidrag

ALLMÄNNA UPPGIFTER	1. Företagets juridiska namn	2. Organisationsnummer								
INLEDANDE UPPGIFTER	<p>3. Är företaget fortfarande verksamt? Ja () Nej () Om Nej, beskriv varför:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>4. Har företaget fått något annat stöd/bidrag för verksamheten, t.ex. ”starta eget bidrag”? Ja () Nej () Om ja, ange vilket stöd/bidrag Ni erhöll:</p> <p>.....</p> <p>.....</p>									
TILLVÄXT – OCH SYSSELSÄTTNING- UPPGIFTER	<p>5. Hur många årsarbetskrafter sysselsattes i företaget år 2003?</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 25%;">Antal årsarbetskrafter (åa) (1 åa=1650 timmar per år)</td> <td style="width: 25%;">Män</td> <td style="width: 25%;">Kvinnor</td> <td style="width: 25%;">Totalt</td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> </table> <p>6. Hur stor omsättning hade företaget kalenderåret 2003? (Tkr).....</p> <p>OBS! Om företaget har brutet räkenskapsår ange då uppgifter för bokslutsår 2003-2004.</p> <p>7. Har Ni kunnat gå upp i arbetstid tack vare investeringen som gjordes med hjälp av mikrobidraget? Ja () Nej () Utveckla gärna:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>8. Hade Ert företag genomfört investeringen även utan mikrobidrag? Ja () Ja, men inte i samma omfattning () Nej () Utveckla gärna:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>9. Om Ni svarat ja på fråga 8. Hur hade Ni finansierat investeringen utan mikrobidraget?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>10. Har mikrobidraget bidragit till att företaget kunde tidigare lägga investeringen? Ja () Nej ()</p> <p>11. Har det tillkommit nya kunder tack vare investeringen? Ja () Nej ()</p> <p>12. Övriga kommentarer. Ordet är fritt:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>		Antal årsarbetskrafter (åa) (1 åa=1650 timmar per år)	Män	Kvinnor	Totalt				
Antal årsarbetskrafter (åa) (1 åa=1650 timmar per år)	Män	Kvinnor	Totalt							
UNDERSKRIFTER	Datum	Underskrift av firmatecknare								

Länsstyrelsen Örebro län